

بسمه تعالی

عنوان طرح
ساماندهی اقتصاد ملی

بخش اول

کاهش آثار تغییر نرخ ارز و تحریم‌ها بر اقتصاد ملی

طراح

دکتر صادق خلیلیان

اقتصاددان و عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس
عضو سابق شورای پول و اعتبار کشور و وزیر سابق جهاد کشاورزی

همکاران

دکتر سیدحبیب‌الله موسوی، اقتصاددان و استاد دانشگاه تربیت مدرس

دکتر حامد نجفی علمدارلو، اقتصاددان و استاد دانشگاه تربیت مدرس

دکتر محمدحسن وکیل پور، اقتصاددان و استاد دانشگاه تربیت مدرس

شهریور ۱۳۹۷

مقدمه

دشمنان قسم خورده مردم ایران و انقلاب اسلامی پس از چند دهه تلاش ناکام برای آسیب زدن به کشور و نظام جمهوری اسلامی، مجدداً عزم خود را برای وارد آوردن ضربه اقتصادی به ایران جزم کرده‌اند تا بار دیگر اراده مردم و مسئولین کشورمان را بیازمایند. در این شرایط لازم است که دست اندرکاران اجرایی کشور با روحیه‌ی انقلابی در همه سطوح مدیریتی، و با سازماندهی مناسب، اتخاذ سیاستها، راهکارها و تدابیر لازم در بخش‌های مختلف اقتصادی، ابتکار عمل را در جهت برون رفت از وضعیت فعلی در دست گیرند. خوشبختانه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، پیشرفتهای بزرگی در ابعاد مختلف در اقتصاد ایران تحقق یافته است. با این وجود، در طول چند دهه گذشته، در برخی مقاطع، ضعف در تصمیم‌گیری‌های مهم اقتصادی و یا ضعف در اجرای شجاعانه مصوبات قانونی، سرعت رشد و شکوفایی اقتصاد ملی و روند بهبود شاخص‌های عدالت اقتصادی را نسبت به وضع مطلوب با کندی مواجه نموده است.

به طور نمونه می‌توان به طرح هدفمندی‌سازی یارانه‌ها اشاره نمود که در برنامه سوم توسعه صراحتاً درج شد و در اواخر دهه ۷۰ باید اجرایی می‌شد اما هیچگاه توسط دولت وقت اجرا نگردید. اگر در همان زمان بدرستی و بر اساس الزام قانون اجرا می‌شد، اقتصاد کشور بعد از نزدیک به دو دهه، این چنین آسیب پذیر نبود. در پنج سال اخیر نیز اگر اقتصاد مقاومتی به درستی و با جدیت به اجرا در می‌آمد و مسئولین اجرایی به امید برجام منفعل نبوده و برنامه‌های اساسی و زیربنایی را برای تقویت اقتصاد ملی و توسعه کشور اجرا می‌نمودند، شاهد چالش‌های اقتصادی فعلی نبودیم.

روند تصمیمات و اقدامات دولت در پنج سال گذشته به گونه‌ای بوده که ضمن انباشت سه برابری بدهی دولت به نظام بانکی، نقدینگی را نیز در همین دوره سه برابر نموده است. حجم نقدینگی از حدود ۵۰۰ هزار میلیارد تومان در شهریور ۱۳۹۲ به ۱۵۳۰ هزار میلیارد تومان در پایان سال ۱۳۹۶ رسیده است. همچنین در همین مدت بدهی دولت به نظام بانکی، از ۸۱ هزار میلیارد تومان به حدود ۲۳۰ هزار میلیارد تومان افزایش یافت، بدون اینکه مشخص باشد در چه مسیر و محلی این نقدینگی و بدهی‌ها مصرف شده و آثار آن در اقتصاد چه بوده است.

برای بررسی عملکرد دولت و انتقاد از آن در آینده وقت بسیار هست، اما در شرایط فعلی که دشمن جنگ اقتصادی را بر علیه مردم و کشور تداوم و شدت بخشیده، ضروری است که با همدلی و اتحاد هر سه قوه و با همراهی کلیه آحاد مردم، جناح‌های سیاسی، رسانه‌ها، صاحب‌نظران و با بسیج کلیه توانمندی‌ها به مقابله با اقدامات دشمن کینه توز پرداخته شود. بدیهی است که اگر انتقاد سازنده‌ای نیز صورت گیرد، باید با ارائه راه‌حل و پیشنهادات مشخص همراه باشد تا به تصمیم‌گیری مسئولین کمک نماید. بر این اساس، چند تن از اقتصاددانان و اساتید دانشگاهی، **طرح ساماندهی اقتصاد ملی** را برای تدبیر بهتر امور اقتصاد کشور و مقابله با تحریم‌ها تهیه کرده‌اند، که بخش اول آن تحت عنوان **"کاهش آثار تغییر نرخ ارز و تحریم‌ها بر اقتصاد ملی"** به قرار زیر ارائه می‌گردد. این طرح در چارچوب سیاستهای اقتصاد مقاومتی، ظرفیتهای بالقوه و بالفعل داخلی و بر اساس استفاده از راهکارهای بومی تنظیم شده است.

زیربنای علمی و نظری طرح

در این بخش، مبانی علمی و نظری طرح به شرح زیر ارائه می‌گردد:

الف: در سطح اقتصاد کلان، بررسی پنج بازار و معادلات و متغیرهای مربوط به آن و چگونگی رسیدن به تعادل در این بازارها، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این بازارها عبارتند از بازار محصول، بازار پول و تجارت خارجی (بخش خارجی اقتصاد) که در طرف تقاضای اقتصاد قرار دارند و بازار کار و بخش تولید که در طرف عرضه اقتصاد قرار می‌گیرند. در این

مدل کلان پنج بخشی، پنج متغیر اصلی نیز وجود دارند که در **تعالی نظام اقتصادی**، مقادیر آنها مشخص می‌گردد. این متغیرها عبارتند از مقدار تولید (درآمد ملی)، سطح قیمت‌ها (نرخ تورم)، میزان اشتغال، نرخ بهره (سود و کارمزد بانکی) و نرخ ارز. البته در درون هر یک از این بازارها متغیرهای مهم دیگری نیز وجود دارند؛ مثلا در بازار پول میزان نقدینگی یا حجم پول، و در بازار کار سطح دستمزدها از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. هر شوک داخلی و یا خارجی که به اقتصاد وارد شود، می‌تواند تعادل اقتصادی را در این بازارها تغییر داده و شرایط جدیدی به وجود آورد که سطح متغیرهای اقتصادی فوق‌الذکر را تغییر دهد.

ب: به دلیل تشدید تحریم‌های دشمن از سال ۱۳۹۱ تا کنون، محدودیت‌هایی بر صادرات نفت کشور اعمال گردید و امکان نقل و انتقال ارز حاصل از صادرات ایران در نظام بانکی بین‌المللی به شدت محدود شد. برآیند این وضعیت باعث افزایش شدید نرخ ارز (کاهش ارزش پول ملی)، کاهش واردات و گرانی کالاهای وارداتی (اعم از سرمایه‌ای، واسطه‌ای و نهایی) شده است. این شرایط به نوبه خود سبب افزایش هزینه تولید، کاهش تولیدات داخلی و افزایش مستقیم و غیرمستقیم قیمت کلیه اجناس در بازار گردید. در ادبیات اقتصادی از پدیده فوق به عنوان «**رکود تورمی**» یاد می‌شود. از طرف دیگر کاهش ارزش پول داخلی در قیاس با کشورهای خارجی، موجب تقویت خروج قانونی و غیرقانونی محصولات از ایران به این کشورها شد که به تشدید تورم داخلی دامن زده است.

ج: از آنجا که بسیاری از واحدهای تولیدی از زمان شروع تحریم‌ها تعطیل و یا نیمه تعطیل شده‌اند، بیکاری در کشور افزایش یافته و سبب کاهش درآمد سرانه خانوارها گردید. از طرف دیگر چون قیمت‌های داخلی افزایش شدید داشته‌اند، عملا قدرت خرید خانوارها در شرایط حاضر با افت شدید همراه شده است. اقتصاد که در ابتدای تحریم‌ها در وضعیت رکود از ناحیه عرضه قرار داشت، در مرحله بعد عملا در وضعیت **رکود از ناحیه تقاضا** نیز قرار گرفت و این وضعیت بغرنج، عمق رکود را در اقتصاد ایران شدت بخشیده است.

د: آمارها نشان می‌دهد که نقدینگی در چند سال اخیر توسط دولت بیش از سه برابر شده، اما واحدهای تولیدی اعلام می‌کنند که کمبود نقدینگی دارند. از طرف دیگر درآمد سرانه خانوارهای حقوق بگیر نیز در این چند سال متناسب با حجم نقدینگی افزایش نیافته است. مشخص نیست بخشی از این حجم نقدینگی که بدست تولید کننده و خانوارها نرسیده، در چه مسیری هدایت شده و نصیب چه کسانی شده است. اما آثار منفی آن، همزمان با تشدید تحریم‌ها و عدم اتخاذ تدابیر مناسب، به اقتصاد لطمه زده است. زیرا، رشد بی‌رویه نقدینگی در سال‌های اخیر از یک‌طرف و محدودیت و فشار بر ذخایر ارزی کشور و عدم جابجایی درآمدهای نفتی ایران در نظام بانکی بین‌المللی از طرف دیگر، سبب از بین رفتن توازن بین ارزش پول ملی و ارزهای خارجی و **کاهش ارزش پول ملی** ایران شده است. برای مقابله با این وضعیت، دولت باید ضمن کنترل نقدینگی، با اتخاذ تدابیر لازم، از میزان تقاضا برای ارزهای خارجی بکاهد.

ه: در طول چند دهه گذشته، همواره بخش قابل توجهی از بودجه دولت و کسری آن از ناحیه استقراض از نظام بانکی و چاپ پول صورت گرفته است. این سیاست یکی از دلایل اصلی افزایش نقدینگی در دولت‌های مختلف از جمله این دولت بوده است. از نظر مبانی علمی، اگر تامین بودجه از طریق فروش اوراق قرضه دولتی به مردم، فروش ارز به مردم (و نه نه چاپ پول توسط بانک مرکزی) و اخذ مستقیم و غیرمستقیم مالیات صورت گیرد، نقدینگی افزایش نخواهد یافت، زیرا از نقدینگی موجود در جامعه تامین می‌گردد. به طور مثال، در **اجرای قانون هدفمندسازی یارانه‌ها** در سال ۱۳۸۹، درآمد طرح عمدتا از محل افزایش قیمت حامل‌های انرژی حاصل شد، که یک نوع اخذ مالیات از مردم محسوب می‌شود.

بنابراین چون درآمد طرح هدفمندی از نقدینگی موجود در جامعه (که قبلاً ایجاد شده) تامین گردید و از همین محل نیز دوباره به صورت نقدی به خود مردم بازگردانده شد، به نقدینگی کشور نیز اضافه نکرد.

و: در شرایط حاضر، متغیرهای نرخ ارز و قیمت‌ها به شدت افزایش و در مقابل درآمد حقیقی ملی، اشتغال و قدرت خرید مردم کاهش یافته و لذا اقتصاد از حالت ثبات و تعادل اولیه خارج شده است. در چنین وضعیتی، ضروری است که دولت با اتخاذ سیاست‌های لازم، ضمن حمایت از تولیدات ملی، با فوریت قدرت خرید مردم را متناسب با این شرایط ترمیم کند و سطح متغیرهای اقتصادی را مجدداً در تعادل مطلوب قرار دهد. تردیدی نیست که با افزایش درآمد و بهبود قدرت خرید مردم، رکود از ناحیه تقاضا برطرف شده، بازار رونق گرفته و نقدینگی از این مسیر به سمت تولید سوق پیدا خواهد کرد. همگام با افزایش تقاضا، بخش تولید مجدداً برای تامین این تقاضا، فعال شده و لذا، اشتغال و درآمد خانوارها افزایش خواهد یافت. به این ترتیب اقتصاد تماماً از ناحیه تولید و از ناحیه تقاضا، از رکود خارج شده و به سوی رونق و رشد اقتصادی حرکت خواهد کرد. در شرایط جدید، کلیه متغیرهای اقتصادی در طرف تقاضا و عرضه اقتصاد و نیز بازار ارز در تعادل متناسب و جدیدی قرار گرفته و با تثبیت شرایط اقتصادی، تحریم‌ها کم‌اثر و یا حتی بی‌اثر خواهند شد. **ز:** افزایش شدید نرخ ارزهای خارجی در چند ماهه اخیر، در نهایت به طور مستقیم یا غیر مستقیم به صورت خرید کالا، از جیب آحاد مردم ایران پرداخت شده و قدرت خرید مردم را به شدت کاهش داده است. این روند معیوب سبب شده که مابه‌التفاوت نرخ ارز دولتی و بازار آزاد به صورت رانت ارزی نصیب عده‌ای خاص شود. در این وضعیت بیشترین فشار به مردم وارد آمده، بدون اینکه به آنها کمکی شده باشد. در حالیکه دولت می‌توانست با اتخاذ تدابیر مناسب و فروش آزاد ارز، مابه‌التفاوت آن را به مردم برگردانده و زمینه فساد و رانت‌خواری یک تعداد خاص را برچیند.

ک: برای افزایش قدرت خرید مردم در شرایط فعلی، دولت دو راه پیش رو دارد: یکی؛ افزایش دستمزدها و دیگری پرداخت جبرانی (یارانه نقدی) به مردم. با توجه به اینکه امکان دارد افزایش دستمزدها اثر منفی بر تولید بگذارد، از این رو پیشنهاد می‌شود که بخشی از بازگشت قدرت خرید مردم از طریق افزایش پرداخت‌های جبرانی به آنها، از محل درآمد تک نرخی کردن ارز و سایر راهکارهای ارائه شده در این طرح، تامین شود. البته ممکن است برخی پیشنهاد نمایند که سبد کالا و یا کالا برگ در اختیار مردم قرار گیرد. اولاً؛ این یعنی بازگشت به روش بسیار ناکارآمد سی سال قبل، ثانیاً؛ تجربه نشان داده که این روش با مفاسد متعدد و رانت‌های بسیار برای افرادی خاص همراه است، ثالثاً؛ نارضایتی و عدم رغبت مردم را به همراه دارد، رابعاً؛ تجربه مجدد و بسیار ناموفق توزیع سبد کالا در سال اول شروع به کار دولت یازدهم در سال ۹۲، سبب شد در همان سال، اجرای آن کنار گذاشته شود. بنابراین بهتر است که دولت بجای انجام هزینه‌های بسیار گزاف برای توزیع کالاهای یارانه‌ای (کوپنی)، پول آنرا به مردم به صورت پرداخت جبرانی (یارانه نقدی) بدهد تا آنها خود کالای مورد نیازشان را با کیفیت مناسب تهیه نمایند.

ل: باید توجه داشت که در حال حاضر مردم، اغلب کالاها و خدمات مورد نیاز خود را عملاً با نرخ ارز آزاد خریداری می‌کنند. تولید کنندگان نیز برای خرید مواد اولیه با همین شرایط مواجه هستند. قیمت ارز در بازارهای تحت نظر دولت (مانند سامانه‌های نیما و سنا) که بر اساس عرضه و تقاضا شکل گرفته نیز از بازار آزاد ارز تبعیت می‌نمایند و فاصله زیادی با نرخ دولتی (مرجع) دارند. تعداد کالاهایی که مردم و فعالان اقتصادی در بازار خریداری می‌کنند نزدیک به ۶۰۰۰ قلم کالا است، در حالی که دولت با هزینه‌ای گزاف، ۱۳ میلیارد دلار ارز را با نرخ دولتی برای کنترل قیمت تعداد محدودی کالا (حدود ۲۵ قلم کالا) اختصاص داده که معلوم نیست چقدر از آن به دست مردم و تولید کنندگان برسد.

در واقع، ارز دولتی و رانت قیمت کالا، به اسم مردم و به کام عده‌ای خاص شده است. بنابراین پیشنهاد می‌شود دولت این مقدار ارز را آزاد بفروشد و درآمد مازاد حاصله را به مردم پرداخت نماید تا آنها خودشان خرید کالای مورد نیازشان را مدیریت کنند و به این طریق زمینه‌های رانت و مفسده‌جویی در اقتصاد بسته شود.

م: طی سالهای متمادی، سیاست دولت‌ها، وضع تعرفه برای حمایت از تولیدات داخلی بوده است. از آنجایی که افزایش در نرخ ارز، قیمت کالاهای وارداتی را افزایش می‌دهد، می‌توان در وضعیت جدید، نسبت به اصلاح و کاهش تعرفه‌ها اقدام نمود. باید توجه داشت که افزایش نرخ ارز، مقدار واردات کالا، ورود کالای قاچاق و خروج غیرقانونی کالاها از جمله بنزین و سایر اقلام ضروری مردم را کاهش خواهد داد و همانند یک دیوار تعرفه‌ای طبیعی عمل می‌کند، بدون اینکه نیاز به دخالت دولت باشد.

سیاستها و راهکارهای اجرایی

با توجه به موارد مطرح شده، دولت و مجلس بایستی با حمایت مردم و سایر دست اندرکاران کشور، با شجاعت و تدبیر، نقاط ضعف را به نقاط قوت و تهدیدهای موجود را به فرصت تبدیل نمایند. از این رو سیاستها، راهکارها و تدابیر اجرایی لازم برای مقابله با جنگ اقتصادی دشمن، کاهش آثار تحریم‌ها و برون رفت از چالش‌های اقتصادی موجود به قرار زیر ارائه می‌گردد. بخش دوم سیاستها و راهکارهای لازم برای ساماندهی اقتصاد، در بخش دوم طرح، در آینده ارایه خواهد شد.

۱- تک نرخی کردن قیمت ارز در چارچوب نظام نرخ ارز شناور: با اجرای این سیاست هیچ نوع ارز با

نرخ دولتی یا نرخ‌های چندگانه در کشور وجود نخواهد داشت. نرخ ارز در بازار بر اساس عرضه و تقاضا در نظام نرخ ارز شناور تعیین می‌شود و بانک مرکزی در چارچوب وظایف خود بر آن نظارت خواهد نمود.

با اجرای این بند از طرح، عملاً تخصیص و یا فروش ارز با نرخ دولتی در اقتصاد ایران حذف شده و فقط به-عنوان مبنای محاسبه برای اختصاص سهم بودجه‌ای دولت در نظر گرفته می‌شود. پس از فروش ارز توسط بانک مرکزی به قیمت تعیین شده در بازار، مبلغ ۴۲۰۰ تومان (یا هر مبلغی که در بودجه سالانه تعیین می‌گردد)، به‌عنوان سهم دولت پرداخت می‌شود و مابقی آن (به‌عنوان درآمد مازاد) به مردم و سایر عوامل مورد نظر در این طرح اختصاص می‌یابد. برای انجام محاسبات و نشان دادن سازوکار مورد نظر در طرح، نرخ هر دلار در بازار آزاد معادل ۱۰ هزار تومان فرض شده است.

۲- حذف یارانه کالاها: با این اقدام، به‌جز نان و برخی اقلام خاص دارویی، به کالاهای دیگر (در بخش‌های

مصرفی، خدماتی و تولیدی)، هیچ نوع یارانه‌ای تعلق نخواهد گرفت.

۳- سهمیه‌بندی و اصلاح قیمت حامل‌های انرژی: توزیع بنزین و گازوئیل همزمان با اجرای طرح، با کارت

هوشمند سوخت صورت می‌گیرد و سهمیه بنزین هر خودرو ۶۰ لیتر در ماه خواهد بود. قیمت بنزین و گازوئیل در یک برنامه ۵ ساله به تدریج به سطح ۹۰ درصد FOB خلیج فارس تعدیل می‌شود. سهمیه گازوئیل وسایل نقلیه عمومی حمل مسافر و بار بر اساس سهمیه‌های کارشناسی، تعیین و اختصاص خواهد یافت. اصلاح قیمت سایر حامل‌های انرژی و درآمد حاصل از این بند و بند قبلی بر اساس سازوکار مندرج در قانون هدفمندسازی یارانه‌ها صورت خواهد گرفت.

۴- پرداخت جبرانی به مردم، حمایت از تولید و تکمیل طرح‌های عمرانی: اجرای این بند در قالب دو گزینه ارائه می‌شود:

گزینه اول: مازاد درآمد حاصل از اجرای این طرح، با سازوکار تعریف شده زیر، به مردم و سایر عوامل مورد نظر پرداخت خواهد شد.

۱-۴ **درآمد حاصل از اجرای طرح در گزینه اول:** با فرض فروش سالانه ۴۰ میلیارد دلار ارز و فرض نرخ هر دلار معادل ۱۰ هزار تومان، درآمد حاصله ۴۰۰ هزار میلیارد تومان خواهد بود. از این درآمد، ۴۲ درصد سهم بودجه‌ای دولت و ۵۸ درصد مابقی که معادل ۲۳۲ هزار میلیارد تومان است، برای پرداخت به خانوارها و سایر موارد مندرج در این طرح اختصاص خواهد یافت (این میزان متناسب با فروض طرح و در گزینه‌های مختلف قابل تغییر است).

۲-۴ **نحوه تخصیص درآمد مازاد (۲۳۲ هزار میلیارد تومان):** معادل ۵۰ درصد از این درآمد به خانوارها، ۲۰ درصد به تولیدکنندگان و ۳۰ درصد به تکمیل طرح‌های عمرانی دولتی اختصاص می‌یابد.

۳-۴ **پرداخت به خانوارها:** نحوه پرداخت جبرانی به مردم بر مبنای عکس دهک‌های درآمدی است. ترتیب پرداخت به این صورت است که، دهک اول (فقیرترین افراد جامعه) ۱۴ درصد، دهک دوم ۱۳، دهک سوم ۱۲، دهک چهارم ۱۱، دهک‌های پنجم و ششم هر یک ۱۰، دهک هفتم ۹، دهک هشتم ۸، دهک نهم ۷ و دهک دهم (ثروتمندترین افراد جامعه) ۶ درصد از کل درآمد اختصاص یافته به خانوارها را دریافت خواهند نمود. پرداخت جبرانی به افراد و خانوارها به قرار جدول زیر است:

جدول میزان پرداخت جبرانی به خانوارها به تفکیک دهک‌های درآمدی (ارقام به هزار تومان)

دهک	یارانه هر فرد در ماه با احتساب	یارانه هر خانوار ۴ نفره در ماه با احتساب
	یارانه فعلی	یارانه فعلی
دهم (بالاترین درآمد)	۹۵	۳۸۰
نهم	۱۱۰	۴۴۰
هشتم	۱۲۵	۵۰۰
هفتم	۱۴۰	۵۶۰
ششم	۱۵۵	۶۲۰
پنجم	۱۵۵	۶۲۰
چهارم	۱۷۰	۶۸۰
سوم	۱۸۵	۷۴۰
دوم	۲۰۰	۸۰۰
اول (کمترین درآمد)	۲۱۵	۸۶۰

نکته یک: در محاسبات، جمعیت کشور ۸۰ میلیون نفر و جمعیت هر دهک درآمدی ۸ میلیون نفر می‌باشد.
نکته دو: میزان پرداختی به خانوارها متناسب با فروض طرح و در گزینه‌های مختلف قابل تغییر است.

۴-۴ - حمایت از تولیدکنندگان داخلی: بیست درصد از کل مازاد درآمد حاصله که معادل ۴۶

هزار میلیارد تومان است، برای حمایت از تولیدکنندگان واحدهای کوچک و متوسط تولیدی در بخش‌های صنعتی و کشاورزی، به صورت تسهیلات بانکی اختصاص می‌یابد (این میزان متناسب با فروض طرح و در گزینه‌های مختلف قابل تغییر است). بانک‌های عامل نیز معادل همین مقدار را اختصاص خواهند داد و در مجموع ۹۲ هزار میلیارد تومان تسهیلات بانکی با دوره بازپرداخت ۱۰ ساله و با یک سال تنفس، با نرخ سود و کارمزد ۱۰ درصد در اختیار تولیدکنندگان صنعتی، کشاورزی و خدماتی قرار می‌گیرد. نرخ سود و کارمزد سهم دولت ۵ درصد و نرخ سود و کارمزد سهم بانک‌ها ۱۵ درصد فرض شده است. به این ترتیب سهم دولت با ۵ درصد سود و کارمزد به دولت بازپرداخت می‌شود. وجوه حاصل از بازپرداخت اقساط تسهیلات سهم دولت، در سالهای بعد، مجدداً با همین سازوکار به حمایت از تولید اختصاص خواهد یافت.

۴-۵ - تکمیل طرح‌های عمرانی: ۳۰ درصد از منابع حاصله، معادل ۷۰ هزار میلیارد تومان (این

میزان متناسب با فروض طرح و در گزینه‌های مختلف قابل تغییر است)، به تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام دولتی اختصاص می‌یابد. که نقش بزرگی در اتمام سریع این طرح‌ها، توسعه زیرساخت‌های کشور، ایجاد اشتغال و افزایش تولید ناخالص ملی خواهد داشت.

۴-۶ - ضوابط مورد نیاز پرداخت: دولت برای اجرای این طرح می‌تواند شروطی را قائل شود تا

افراد حقیقی و حقوقی مشمول طرح، در چارچوب سیاست‌های مورد نظر دولت قرار گیرند. به عنوان مثال، ثبت‌نام در سامانه جامع اطلاعات درآمد خانوارها، داشتن پوشش بیمه تکمیلی، الزام به ثبت‌نام فرزندان در مقاطع تحصیلی تا دیپلم، داشتن کارت سلامت و مواردی از این قبیل، شرط دریافت یارانه نقدی خواهد بود. همچنین آن دسته از واحدهای تولیدی می‌توانند مشمول حمایت در این طرح قرار گیرند که نشان استاندارد، کیفیت کالا و رعایت شاخص‌های زیست محیطی را داشته باشند و اطلاعات خود را در سامانه جامع اطلاعات تولیدکنندگان به ثبت رسانده باشند.

۴-۷ - سازمان اجرایی: سازمان اجرایی این بند، سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها خواهد بود.

گزینه دوم: ، این گزینه بر اساس تصمیمات دولت در وضعیت موجود تنظیم شده است. دولت قصد دارد

در سال جاری ۱۳ میلیارد دلار ارز با نرخ دولتی برای پایین نگه داشتن قیمت ۲۵ قلم کالا اختصاص دهد. پیشنهاد می‌شود، بانک مرکزی ۱۳ میلیارد دلار را در بازار آزاد (با فرض هر دلار معادل ۱۰ هزار تومان) به فروش برساند. معادل ۴۲ درصد درآمد حاصله به‌عنوان سهم بودجه‌ای دولت و ۵۸ درصد مابقی، معادل ۷۵ هزار میلیارد تومان، به پرداخت جبرانی به مردم اختصاص یابد. در این گزینه طبقه ثروتمند جامعه (سه دهک بالای درآمدی) از دریافت یارانه حذف می‌شوند و سایر طبقات درآمدی (شامل سه طبقه درآمدی) مشمول دریافت یارانه خواهند بود. طبقه اول شامل حقوق‌بگیران (شاغل و بازنشسته) دولتی و غیردولتی و سایر اقشار که در دهک‌های پنجم تا هفتم درآمدی هستند. طبقه دوم شامل کارگران با حداقل دستمزد،

افراد جویای کار و سایر افرادی که در دهک‌های سوم و چهارم هستند. طبقه سوم شامل خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره)، بهزیستی و موارد مشابه است که در دهک‌های اول و دوم درآمدی قرار دارند. درآمد مازاد حاصله در این گزینه، جهت پرداخت جبرانی به اقشار مختلف مردم به قرار زیر اختصاص می‌یابد:

الف - سه دهک بالای درآمدی مشمول دریافت یارانه نمی‌شوند.

ب- برای حقوق بگیران دولتی و غیردولتی (شاغل و بازنشسته) و سایر اقشار هم‌تراز، به ازای هر فرد با احتساب یارانه فعلی، ماهانه ۱۳۵ هزار تومان و به ازای هر خانوار ۴ نفره در هر ماه ۵۴۰ هزار تومان پرداخت خواهد شد.

ج- به افراد جویای کار، کارگران بیکار شده و کارگرانی که حقوق ماهانه آنها معادل حداقل حقوق و دستمزد است، با احتساب یارانه فعلی، به ازای هر فرد ماهانه ۱۶۰ هزار تومان و به ازای هر خانوار ۴ نفره در هر ماه ۶۴۰ هزار تومان پرداخت می‌گردد.

د- به خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره)، بهزیستی و موارد مشابه، با احتساب یارانه فعلی، به ازای هر فرد ماهانه ۱۸۵ هزار تومان و به ازای هر خانوار ۴ نفره ماهانه ۷۴۰ هزار تومان پرداخت می‌شود.

در این گزینه حمایت از تولیدکنندگان و تکمیل طرح‌های عمرانی دولت، از محل درآمدهای مازاد حاصل از بندهای دو و سه (حذف یارانه قیمتی کالاها، سهمیه‌بندی و اصلاح قیمت حامل‌های انرژی) و قانون هدفمندسازی یارانه‌ها صورت خواهد گرفت.

۵- **ایجاد سامانه جامع اطلاعات خانوارها و تولید کنندگان:** همزمان با اجرای این طرح، سامانه جامع اطلاعات خانوارها و تولیدکنندگان راه‌اندازی خواهد شد. خانوارها و تولیدکنندگان ملزم خواهند بود که در سامانه ثبت‌نام نموده و اطلاعات مورد نظر متولیان امر را با ارائه مدارک مثبت، در این سامانه به ثبت برسانند. این سامانه زیر نظر سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها راه‌اندازی و مدیریت خواهد شد.

۶- **حذف یک صفر از پول ملی:** با توجه به افزایش شدید قیمت‌ها و نرخ ارز، همزمان با اجرای این طرح، حذف یک صفر از پول ملی به اجرا گذاشته می‌شود. به این ترتیب، اگر نرخ هر دلار پس از اجرای این طرح در سطح ۱۰ هزار تومان تثبیت شده باشد، با حذف یک صفر از پول ملی، نرخ هر دلار معادل یک هزار تومان پول جدید خواهد بود. قیمت کلیه کالاها و خدمات نیز به همین ترتیب تعدیل می‌گردند. به عنوان مثال اگر قیمت یک خودرو در حال حاضر ۶۰ میلیون تومان باشد، با حذف یک صفر از پول ملی، معادل ۶ میلیون تومان می‌شود. حذف یک صفر از پول ملی تاثیر مثبت روانی در جامعه گذاشته و کاهش هزینه محاسبات اداری و مالی را در کشور به دنبال دارد.

۷- **گسترش پوشش بیمه تکمیلی:** در چارچوب این طرح، دولت باید با ارائه تسهیلاتی، پوشش‌های بیمه تکمیلی را توسعه دهد تا در دسترس همگان قرار گیرد. به این ترتیب، خانوارهایی که در حال حاضر این نوع بیمه را ندارند باید آنرا خریداری کرده تا متحمل هزینه‌های گران دارو و درمان نشوند. در این راستا

دولت موظف است از محل درآمدهای مازاد بند دو و سه (حذف یارانه کالاها و اصلاح قیمت حامل‌های انرژی) و در راستای اجرای قانون هدفمندسازی یارانه‌ها، بخشی از هزینه انجام این کار را بر عهده بگیرد.

۸- **گسترش پیمان‌های پولی دوجانبه و کاهش نقش دلار در اقتصاد ایران:** دولت ایجاد سازوکار رابطه تجاری با سایر کشورها را بر مبنای ارز ملی دو کشور و از طریق انعقاد پیمان‌های پولی دوجانبه در اولویت قرار دهد. این اقدام به کاهش نقش دلار و ارزهایی مانند یورو و پوند در اقتصاد کشور کمک خواهد کرد.

۹- **اصلاح تعرفه‌های واردات:** از آنجا که افزایش نرخ ارز به‌طور طبیعی منجر به کاهش واردات کالا می‌گردد، هم‌زمان با اجرای این طرح، دولت نسبت به کاهش تعرفه واردات کالاها، از جمله خودروهای دارای استاندارد جهانی، با رعایت سایر ضوابط مربوطه، اقدام نماید.

آثار اجرای طرح

اجرای این طرح، انشاءالله آثار اقتصادی بسیار مثبتی برای کشور خواهد داشت و تا حدود زیادی آثار تحریم‌های آمریکا را خنثی می‌کند. مهمترین آثار اجرای این طرح عبارتند از:

۱. ایجاد آرامش در جامعه و کاهش آثار روانی ناشی از تحریم‌ها،
۲. تثبیت و به تعادل رسیدن نرخ ارز و حذف بازار چند نرخ ارز،
۳. افزایش مقاومت اقتصاد در برابر تنش‌ها و تحریم‌های خارجی،
۴. افزایش درآمد و قدرت خرید خانوارها به میزان ۲۰ الی ۳۶ درصد برای طبقات متوسط و پایین درآمدی،
۵. جلوگیری از تعمیق رکود اقتصادی و حفظ نرخ رشد تولید ناخالص داخلی،
۶. بهبود توزیع درآمد و کاهش فاصله طبقاتی در جامعه به میزان ۴ واحد بهبود در ضریب جینی (کاهش این شاخص از عدد ۴۰ به ۳۶ درصد)،
۷. افزایش ضریب امنیت ملی،
۸. کاهش رانت‌ها و مفساد اقتصادی ناشی از ارز دولتی، چند نرخ بودن ارز، توزیع کالاهای یارانه‌ای، انواع قاچاق کالا و مواردی از این قبیل،
۹. صرفه‌جویی در مصرف سوخت کشور از طریق کاهش قاچاق و بهبود مدیریت مصرف به میزان حداقل ۱۵ میلیون لیتر در روز،
۱۰. افزایش ذخایر ارزی کشور به میزان ۱۵ میلیارد دلار در سال؛ معادل ۱۰ میلیارد دلار از محل کاهش واردات قانونی و غیرقانونی کالا و نیز معادل ۵ میلیارد دلار از طریق افزایش صادرات کالا،
۱۱. افزایش کیفیت تولیدات داخلی، بهبود بهره‌وری واحدهای تولیدی کوچک و متوسط و هدایت آن‌ها به سمت کسب مزیت‌های نسبی و رقابتی،
۱۲. حفظ و حمایت از اشتغال موجود در کشور و ایجاد ظرفیت جدید اشتغال معادل هفتصد هزار نفر در سال،
۱۳. تسریع در تکمیل هزاران طرح عمرانی و زیربنایی، که سالها به‌صورت نیمه تمام باقی مانده و از این لحاظ هزینه‌های سنگینی به کشور وارد شده است.

زمان بندی مراحل مختلف اجرای طرح

۱. با توجه به وجود مستندات کارشناسی و تجربیات مفید ناشی از اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها، سهمیه بندی سوخت، تشکیل سازمان هدفمندی یارانه‌ها و سایر تجارب مرتبط با اجزای این طرح، دولت می‌تواند حداکثر ظرف مدت سه ماه مقدمات اجرای طرح را فراهم نماید. این مقدمات شامل؛ راه اندازی سامانه جامع اطلاعات درآمد خانوارها، سامانه جامع اطلاعات واحدهای تولیدی، دریافت و بررسی مدارک مورد نیاز از خانوارها و تولیدکنندگان و سایر تمهیدات لازم برای انجام بخشهای مختلف این طرح است.
۲. سالانه مطابق با سازوکار حذف عوامل از دریافت یارانه در چارچوب این طرح، به نرخ ارز دولتی مفروض (۴۲۰۰ تومان) اضافه خواهد شد. به گونه‌ای که نرخ مفروض ارز دولتی پس از ۵ سال معادل نرخ ارز در بازار آزاد گردد.
۳. در صورت انتخاب گزینه دوم جهت پرداخت جبرانی، سه دهک بالای درآمدی، از سال اول اجرای طرح از دریافت یارانه نقدی (مبلغ جبرانی) حذف خواهند شد و در صورت انتخاب گزینه اول جهت پرداخت جبرانی، در پایان سال دوم، از دریافت یارانه حذف می‌گردند.
۴. در پایان سال سوم، سهم حمایت از واحدهای تولیدی و طرح‌های عمرانی از مازاد درآمد این طرح، در قالب بودجه سالانه به بودجه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای منتقل می‌گردد.
۵. در پایان سال چهارم، شاغلان دولتی و غیردولتی با افزایش متناسب حقوق و دستمزد سالانه، از شمول دریافت یارانه نقدی حذف می‌شوند. این اقدام به گونه‌ای صورت خواهد گرفت که قدرت خرید خانوارها حفظ گردد.
۶. در پایان سال پنجم اجرای طرح، هر گونه پرداخت یارانه نقدی به تمامی افراد جامعه قطع می‌شود و فقط خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره)، بهزیستی، مشمولین بیمه بیکاری و موارد مشابه، مشمول دریافت کمک‌ها در قالب بودجه سالانه کشور خواهند بود. افراد بیکار جویای کار نیز در چارچوب قانون بیمه بیکاری مورد حمایت قرار خواهند گرفت.
۷. در سال اول و همزمان با اجرای این طرح، حذف یک صفر از پول ملی به اجرا گذاشته می‌شود.
۸. در سال اول و همزمان با اجرای این طرح، تعرفه واردات کالاها اصلاح و کاهش خواهد یافت.
۹. آزادسازی قیمت سوخت (بنزین و گازئیل) تا سطح ۹۰ درصد FOB خلیج فارس ظرف مدت ۵ سال صورت خواهد گرفت. سالانه ۲۰ درصد از مابه‌التفاوت قیمت جاری سوخت تا ۹۰ درصد قیمت FOB خلیج فارس، به قیمت جاری سوخت اضافه می‌شود. نرخ خوراک و سوخت پتروشیمی‌ها و موارد مشابه، مشمول تعدیل قیمت بر اساس سازوکار قانون هدفمند سازی یارانه‌ها خواهد بود.
۱۰. سهمیه بندی سوخت وسایل نقلیه عمومی حمل بار و مسافر و خودروهای سواری تا پایان سال پنجم اجرای طرح حفظ خواهد شد./